

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 14. septembrī

Satversmes tiesa rīcības sēdē šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa un Jautrīte Briede,

izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Daugavpils valstspilsētas domes (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 126/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt likuma “Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā” (turpmāk – Likums) 4. panta otro daļu, 5. panta otro un piekto daļu un 8. panta pirmo daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 101. pantam un spēkā neesošu no apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīža;

1.2. apturēt Likuma 5. panta piektās daļas piemērošanu līdz dienai, kad stāsies spēkā Satversmes tiesas spriedums.

2. Saskaņā ar Likuma 4. panta otro daļu papildus 4. panta pirmajā daļā minētajam objektam citus šā likuma 3. pantā noteiktajiem kritērijiem atbilstošus demontējamos objektus nosaka Ministru kabinets.

Likuma 5. panta otrā daļa paredz: „Šā likuma 4. pantā minēto objektu dokumentēšanu un demontāžu veic tā pašvaldība, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais objekts atrodas.”

Savukārt atbilstoši Likuma 5. panta piektajai daļai šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu pašvaldības īsteno ne vēlāk, kā līdz 2022. gada 15. novembrim.

Likuma 8. panta pirmā daļa nosaka: “Šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu finansē vienādā apmērā no valsts un tās pašvaldības, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais objekts atrodas, budžeta līdzekļiem.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 7. punkts noteic, ka tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu ir pašvaldības domei. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 18. panta ceturtās daļas 1. punkts noteic, ka pieteikumam pievieno koleģiālās institūcijas lēmumu, ja pieteikumu iesniedz koleģiāla institūcija. Savukārt atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta trešās daļas otrajam teikumam koleģiālas institūcijas pieteikumu paraksta tās vadītājs.

Satversmes tiesā ir iesniegts Daugavpils valstspilsētas domes 2022. gada 30. jūnija lēmums par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā. Pieteikumu ir parakstījis Daugavpils valstspilsētas domes priekšsēdētājs.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta trešās daļas otrā teikuma un ceturtās daļas 1. punkta prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19. panta pirmo daļu pieteikumu Satversmes tiesā pašvaldības dome var iesniegt tikai tad, ja apstrīdētais akts aizskar attiecīgās pašvaldības tiesības. Minētā tiesību norma skatāma kopsakarā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu, atbilstoši kuram pieteikumā jānorāda vietējās pašvaldības tiesību aizskāruma juridiskais pamatojums.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka pašvaldības dome ir tiesīga iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā tikai un vienīgi tad, ja apstrīdētā norma aizskar tās tiesības, t.i., no tām normām, atbilstība kurām tiek apstrīdēta, izriet tiesības konkrētai pašvaldībai, un apstrīdētā norma aizskar šīs tiesības, proti, rada tieši pašvaldībai kādas nelabvēlīgas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01 5. punktu*). Tādējādi Pieteikuma iesniedzējai pieteikumā ir jāpamato, ka apstrīdētā norma rada tās tiesību aizskārumu.

7.1. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas liedz Pieteikuma iesniedzējai pienācīgi organizēt un izpildīt tās autonomā kompetencē nodoto funkciju – gādāt par savas teritorijas labiekārtošanu. Tādējādi ar apstrīdētajām normām esot aizskarts pašvaldības princips, kas ietilpst Satversmes 1. un 101. panta tvērumā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka gan Satversmes 1. pants, gan 101. pants ietver pašvaldības principu, kas ir pamats pašvaldības institucionālai pastāvēšanai un funkcionālai darbībai (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 3. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-16-01 20. punktu*).

Noskaidrojot pašvaldības principa saturu, citstarp jāņem vērā arī subsidiaritātes princips, kas ietverts Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta trešajā daļā. No minētā

principa izriet: ja uzdevums pēc sava apjoma un dabas nav tāds, ka tas jāizpilda plašākā teritorijā, un to neprasa efektivitātes un ekonomijas apsvērumi, tad šis uzdevums deleģējams vietējā līmeņa varai (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 15.1. punktu*).

Pašvaldības autonomās funkcijas ir norādītas likuma "Par pašvaldībām" 15. pantā, un tās pildāmas kārtībā, kāda paredzēta attiecīgajos normatīvajos aktos. Autonomo funkciju izpildi organizē un par to atbild pašvaldība (*sk. likuma "Par pašvaldībām" 7. panta pirmo un otro daļu*). Satversmes tiesa secinājusi, ka pašvaldības autonomās funkcijas ir tās funkcijas, kuru dēļ pašvaldības vispār pastāv, proti, – lai noteiktas administratīvās teritorijas iedzīvotāji varētu paši demokrātiskā procedūrā īstenot savas vietējās intereses. Ja likumdevējs kādu funkciju noteicis par pašvaldības autonomo funkciju, tad pašvaldībai ir pienākums to pildīt un savas kompetences ietvaros nodrošināt to, lai iedzīvotāju tiesības tiktu īstenotas atbilstošākajā veidā. Cita centrālā vai reģionālā vara nedrīkst to apšaubīt vai ierobežot, izņemot gadījumus, kad tas paredzēts likumā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 15.1. punktu*). Pašvaldība, īstenojot savas autonomās funkcijas, bauda rīcības brīvību, ciktāl to neierobežo tiesību normas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03 21.1. punktu*).

Pašvaldības tiesību aizskārums var izpausties arī tādējādi, ka apstrīdētais akts ierobežo pašvaldību tās autonomo funkciju īstenošanā (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-23-03 15.2. punktu*). Taču tādā gadījumā visupirms ir nepieciešams noskaidrot, vai apstrīdētās normas attiecas uz kādu no likuma "Par pašvaldībām" 15. pantā norādītajām pašvaldības autonomajām funkcijām. Sekojoši pēc tam pārbaudāms, vai apstrīdētās normas ierobežo šīs autonomās funkcijas īstenošanu, proti, rada pašvaldībai tās tiesību aizskārumu.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka likumdevējs ar apstrīdētajām normām ir iejaucies tās likuma "Par pašvaldībām" 15. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktās autonomās funkcijas – gādāt par savas teritorijas labiekārtošanu – izpildē. Pieteikumā ir citētas Satversmes tiesas atziņas un juridiskajā zinātnē paustie viedokļi par pašvaldības principa saturu un autonomo funkciju izpildi, kā arī pausts vispārīgs viedoklis, ka lemšana par padomju un nacistisko režīmu slavinošiem objektiem, kuri atrodas pašvaldības parkos, skvēros, uz ielām, ir pašvaldības autonomā funkcija. Tomēr

pieteikumā nav pamatots, kāpēc jautājums par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžu skar pašvaldības autonomās funkcijas – gādāt par savas teritorijas labiekārtošanu – izpildi, nevis ir daļa no pasākumiem, kas veicami, lai sasniegtu Likuma 1. pantā norādītos mērķus.

7.2. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas arī liedzot Pieteikuma iesniedzējai lemt par tās finanšu resursu izlietojumu. Likumdevējam, uzdodot pašvaldībai jaunu uzdevumu, esot arī jāparedz atbilstošs finansējums šā uzdevuma izpildei. Tas neesot darīts, un arī tāpēc esot aizskarts pašvaldības princips.

Kā izriet no Likuma 8. panta pirmās daļas, šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu finansē vienādā apmērā valsts un pašvaldība. Taču pašvaldības pienākums finansiāli iesaistīties šo objektu demontāžā ir pakārtots Likuma 8. panta otrajā daļā noteiktajam. Proti, ka šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu primāri finansē no šim mērķim fizisko un juridisko personu ziedotajiem finanšu līdzekļiem, ja tādi ir.

Tādējādi likumdevējs ir paredzējis, ka visupirms finansējums padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžai rodams no šim mērķim fizisko un juridisko personu saziidotajiem finanšu līdzekļiem. Pēc šo ziedojumu izlietošanas, minēto objektu demontāžas finansēšanā vienādā apmērā iesaistās pašvaldība un valsts. Proti, tikai tādā gadījumā, ja ar saziidotajiem līdzekļiem nav pietiekami, valstij un pašvaldībai ar saviem līdzekļiem jāfinansē atlikusī darbu veikšanai nepieciešamā daļa. Pieteikumā norādīts, ka Daugavpilī nebūs iespējams piesaistīt privātpersonu naudas līdzekļus, kas nepieciešami Daugavpilī esošo objektu demontāžai. Taču pieteikumā nav ietverts pamatojums šādam apgalvojumam, kā arī nav sniegti argumenti, vai tā būtu veikusi darbības šādu līdzekļu piesaistei. Tātad pieteikumā nav pamatots, kāpēc Likuma 8. panta pirmajā daļā noteiktā kārtība attiecībā uz objektu demontāžas finansēšanu rada Pieteikuma iesniedzējas tiesību aizskārums.

Ņemot vērā minēto, pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta un 19. panta pirmās daļas prasībām.

8. Pieteikumā ir lūgts piemērot tiesību pagaidu aizsardzības līdzekli – apturēt Likuma 5. panta piektās daļas piemērošanu līdz dienai, kad stāsies spēkā Satversmes tiesas spriedums.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektajā daļā ir paredzēts tikai viens tiesību pagaidu aizsardzības līdzeklis – tiesības apturēt tiesas nolēmuma izpildi, ja iesniegta konstitucionālā sūdzība. Lūgums apturēt apstrīdētā regulējuma darbību nav neregulēts procesuāls jautājums, kuru Satversmes tiesa būtu tiesīga izlemt.

Līdz ar to šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc Daugavpils valstspilsētas domes pieteikuma (pieteikums Nr. 126/2022).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš